

Бюгюн — Республиканы бла Билимни кюнлери

Газета издается на
балкарском языке
с 1924 года.

Интернет-версия:
smikbr.ru/zaman

ЗАМАН

Геуорге кюн,
кыркыаууз ай
(сентябрь) 1,
2026 жыл
№ 105 (21774)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРАДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Ишчи жолоучулукъ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Казбек Коков** Терк районну активи бла тюбешгенди эм муниципалитетни 2021-2025 жыллада социал эмда экономика айныууну юсюнден соруулары сюзгенди, деп билдириледи республиканы оңучусуну МАХ-да каналында.

Тюбешуно кезиуноде миллет проекте бла кырал программала арт беш жылны ичинде къалай толтурулгъанларыны юсюнден тынгылы селешингенди. Районда шоллаагъа, спорт заллаагъа бир бири ызындан тынгылы ремонт этиледи. «Точка роста» кабинетле ачыладыла, Жаш тѣло ара ишлейди.

Быйылгъы жылда «Жаш тѣло эм сабийле» миллет

проектни чеклеринде тѣрт мектеп жангыртылына турады. Терекде жангы школ бла сабий сад ишленнгендиле, Жангы Малкъарда сабий сад хайырланьыргъа берилгенди. Арикде бла Терекскийде Маданият юйлеге ремонт этилгенди, дагъыда Терекде китапханагъа тынгылы ремонт этиле турады.

Саулукъ сакълауну биринчи звеносун жангыртуу программа бла Ара район больницаны сабийле эм абаданла жюриген поликлиникалары эмда Урожайное элде амбулатория жангыртылгъандыла. Андан сора да, Дейскеоде амбулатория ишленнгенди, Ара район больницаны баш корпусуна тынгылы ремонт этилип башланганды.

Была тамамланган ишлени жаланда бир бѣлегидиле.
«Коммунал инфраструктура-

Кѣтюрюлген соруулагъа кѣре — тийишли магарла

ны жангыртуу» федерал проекте кѣре районну эллеринде суу баргъан быргылыны алышындыруу иш бардырылады. Быйыл Инаркойда ишле бардырылыкъдыла эм Курп элни группалы водопроводуну насос станциясы жангыртыллыкъды.

Жоллада кѣрулуш ишле тохтаусуз бардырыладыла, Терк сууну юсюнде 160 метр узунлугъу болган кѣпюр тынгылы жангыртылып бошалгъанды.

Жамауат тийреле да та-

пландырыладыла. Районда жашагъанла бла тюбешип халпар айтханда, сабий садлаагъа, маданият юйлеге, амбулаториялаагъа тынгылы ремонт этерге кереклисини юсюнден соруула кѣтюрюлгендиле. Дагъыда жолланы бир-бир участкалары жангыртыргъа эм спорт инфраструктураны айнытыргъа кереклиси айтылгъанды.

Битеу сюзюлген соруула тинтилип, тийишли оңоула этилгидиле, деп айтылады билдириуде.

Тюбешуу

Ал жанында — кышха хазырлануу

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Терк районну администрациясыны башчысыны къуллугъун толтурган **Тимур Вадахов** бла ишчи тюбешуу бардыргъанды, деп билдириледи республиканы оңучусуну МАХ-да каналында.

Тюбешуно кезиуноде сѣз районну социал-экономика айныууну юсюнден баргъанды. Энци алып айтханда, эл мюлкде бардырыла тургъан ишлеге аслам эс бурулгъанды, тирлик жыйынуу ал кѣрюмдюлерине къаралгъанды, районда

битимчиликни, малчылыкъны эм башха бѣлюмлени тийишлисича айнытуу соруула сюзюлгендиле.

Андан сора да районну жангы окуу жылга хазырылгъаны юсюнден селешингенди, коммунал службаланы бла жашау журт-мюлкню кюз эм кыш кезиуге къалай къуралгъанлары тинтилгенди. Дагъыда Терек шахарда бла элде кир кичикни кетериу эм эллени санитар болумларыны юсюнден соруула сюзюлгендиле, деп айтылады билдириуде.

Къайгырыу

Муниципалитетни жашау болумуна къаралгъанды

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** республиканы районларына иш бла барыууну чеклеринде Май районда болуп, муниципалитетни инсанлары бла тюбешгенини юсюнден айтылады. Ала бююнню жарсылуагъа, толтурулгъа тийишли борчлагъа къаргъандыла, беш жылны ичинде этилген ишчи эсеплерин чыгъаргъандыла. Миллет проектлени бла отрасль кырал программаланы толтурууларына да энци эс бургъандыла.

«Билим берiu» миллет проекте бла СКФО-ну айнытуу программалы тийишлиликде районда 3 жангы окууту корпус ишленнгенди – Ново-Ивановскоеде лицейге, Майскийде бла Александровская станицада мектеплеге. Ол а 900-дан артыкъ окуучу жер болады.

Федерал проектлеге кѣре Майскийни 4 мектебине, Александров-

скаяда бирине, Ново-Ивановскоеде, Октябрьскоеде эмда Александровская станицада ДК-лаагъа, Май ЦРБ-да сабий поликлиникагъа тынгылы ремонт этилгенди, Октябрьскоеде ФАП ишленнгенди. 6 мектепде «Точка роста» ачылгъандыла, Жаш тѣло ара ишлеп башлагъанды.

«Ырахат шахар болумуна кѣруу» федерал проекте тийишлиликде 16 арбаз эмда 13 жамауат тийре тапландырылгъанды, беш сабий майдан – муниципалитетни кючю бла. Май районну проектлери Россейни Минстроюну битеуроссей эришюнде эки кѣре хорлагъандыла, бѣлюннген грантланы ырысхыларына 2024 жылда шахар майданы тапландыргъандыла, бусагъатда уа «Парк Заря» проектни 1-чи урумун бардыра турадыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Белгилеу

Къууанчлы жыйылыну ача, КъМР-ни Правительствосунда Илму-технологиялы айныу жаны бла жамауат советни таматасы, профессор Пѣтр Иванов сѣлешгенди. Эм алгъа келген къонакълагъа ыразылыгъын билдире, быллай байрамны ачаргъа къадары анга насып бергенине кѣлю кѣтюрюлгенин да айтханды.

Ол, бююнлюкде регион даражалы гуманитар ызлы институтланы борчлары улуу болгъанын да ангълата, ала миллетлени, ботюнда адам санлары аз болгъанланы,

энчиликлерин, кесиликлерин сакълагъанларын чертгенди.

- Биз билебиз, жашау терк тюрлене барады. Алай эсе да, институтууз анча жылны ичинде тарыхны, ана тиллени, маданиятны тинте, тин хазнаы жалаанда келир тѣлолеге сакъланьп къалырына угъай, аны андан ары да айнырына къошумчулукъ этеди. Регион даражалы илму институтланы борчлары да анданды – тюненени хазнасын сакълау бла бирге, илмуну келир заманын да кѣре билирге. Бююнлюк-

де бизге жангыча, тарихли эмда электрон билдириуле бла ишлей билген жаш тѣло да керекди. Институтууз жюз жылны ичинде тюрлениулени, заманны да толкъунларында жокъ болуп къалмай, низамын, жорукъларын да тохташдырып, кыралда да кесини орунун, даражасын тапханды. Ол алай болур ючюн а, алимлени кѣп тѣлолери къошумчулукъ этгендиле, мурдор да салгъандыла, - дегенди Пѣтр Мацович.

Ахыры 3-чю бетдеди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Казбек Коковну Республиканы кюню бла АЛГЫШЛАУУ

Багъалы жерлешлерим! Сизни Республиканы кюню бла юрегимден кызыу алгышлайма!

Бу байрам Къабарты-Малкъарда жашагъанланы – патриотлукъну эмда Ата журтка кертичиликни, бирлики бла бир ниетиликни тѣрелерин, гиче эмда улуу Ата журтну къадары ючюн битеулю жуаппылыкъны багъалаган адамланы – барысын да бирикдиреди.

Къабарты-Малкъарда кыраллыкъны эм спорт инфраструктураны айнытыргъа кереклиси айтылгъанды.

Биз тамата тѣлюбюзню аллында баш урабыз. Аланы иш кѣллюклерини, ху-нерликлерини эмда кюч-къаруларыны хайырландыруу республика кѣруалып, андан ары айнып барганды. Бююнлюкде да аны жашоууна юлюшлерин къошханагъа улуу хурмет этебиз.

Производстволаны кѣруу, саулукъ сакълауну бла билим берiuн, маданиятны бла спортну эмда туризмин инфраструктураларын жангыртууну улуу программасын жашауда бардыруу, ырахат болум кѣруу

– ала барысы да арт жыллада иги жанына бола тургъан тюрлениулени жалаанда бир кесегидиле.

Айхай да, аскерчилерибиз – энци аскер операцияда Россейни кюркѣуузузлугъун эмда келир заманын кеслерин аямой кѣруулай тургъан жерлешлерибиз бла ъхтемлениуобюз да бек уллуду. Аланы Хорлам бла къайтырларын ашыгып сакълайбыз.

Бююнлюкде биз келир заманга таукел кѣраыйбыз. Иш кѣллюк, тюз жол бла баргъаныбызга ийнаныуубуз, кеси кючюбюзге базынганыбыз кесибизге бек уллу борчла салыргъа эмда аланы толтурургъа таукеллик береди. Бизни баш муратыбыз а адамларыбызны къолайлыкъларын ѳсдюрюу болгъанлай къолады.

Жыйышдырылган сынамыбызга бла хазналарыбызга, тамата тѣлюлени мактаулу урунуу эмда аскер тѣрелерине таянып, тууган Къабарты-Малкъарыбызны, саулай деменгиле Россейибизни да келир заманда жашаулары монглу болур эмда ала жашар ючюн белгилеген муратларыбызга жетмей къалмазлыгыбызга ийнанама.

Республиканы жамауатын жюрегими теринден алгышлай, кийик саулукъ, жетишим-ле, насып эмда ырахатлыкъ тежейме.

Байрам бла!

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В. Коковну Билимни кюню бла АЛГЫШЛАУУ

Хурметли школчула бла студентле! Багъалы устазла бла ата-анала! Сизни Билимни кюню бла алгышлайма!

Бу байрам хор заманда да сабийлеге ариу эмда хычыуун болумду, аны юсюнден жюзлукъ эсериулерин ала жашауларыны узунуна эде тутадыла.

Кѣп сабийле бююн мектепни босагъасын-дан биринчи кере атларыкъдыла, бирлеге уа охиргы, магъаналы окуу жыл башлары-рыкъды.

Биринчи классха келгенчиклени сыйюп окурукъларына, алаагъа школ экинчи юйор болу-гъуна, битеу школчулаагъа бла студентлеге уа окуучу кюнге аслам жарыкъ эмда унутул-

мазлыкъ сезимле келтирликлерине ийнанама.

Бююн эм иги, эм огурулу сѣзлени устаз-ларыбызга – преподавательлеге бла на-сийхатчылаагъа айтыргъа тийишлиди. Биз сизге кыйматлы ишгиз эмда кесигизни аямой урунганьгъыз, устазылгъыгъызга кертили-гиз эмда сабийлеге жылуугъузну кызгъанмагъаныгъыз ючюн битеу жюрегибизден испос этебиз.

Жангы окуучу жыл – ол ачыкълаулары, о-н-глары эмда муратланы заманыды.

Школчулаагъа эмда студентлеге битеу жо-регимден илхам бла окууда бийикликте те-жейме. Жетишимлиле эм насыплыла болугъуз! Ахшы жолгъа!

Къабарты-Малкъар Республиканы кырал саугъалары бла саугъалауну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Илмуну айнытуугъа улуу кыйын сал-гъанлары эмда кѣп жылланы бет жарыкълы урунганлары ючюн

Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларга МАХИЙЛАНЫ Хамангерийни кызы Людмиланы – «Россейни Илмула академиясыны Къабарты-Малкъарда илму арасы» федерал илму ара» федерал кырал бюджет илму махкемени бѣлюмюню – Гуманитар тинтиулени институ-туну – къабарты-черкес тилин бѣлюмюню илму къуллукъчусуна;

«Къабарты-Малкъар Республиканы мада-ниятыны сыйлы къуллукъчусу»

КУШХОВА Имма Хусеновнагъа - «Рос-сейни Илмула академиясыны Къабарты-Малкъарда илму арасы» федерал илму ара» федерал кырал бюджет илму мах-кемени бѣлюмюню – Гуманитар тинтиулени институтуну – редакция-басма бѣлюмюню таматасына.

сыйлы атла атаргъа:
Къабарты-Малкъар Республиканы илму-суну сыйлы къуллукъчусу»

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы
Нальчик шахар, 2026 жылны 27 августу, №83-УГ

К. КОКОВ

Даража

«Кюн шахар» – алчылары санында

Къабарты-Малкъарны фахмулу сабийлеге деп ачылгъан «Кюн шахар» билим берген учреждениясы 2026 жылда медицина бѣлюмде окуургъа выпускни-клени хазырлагъанлары бла Россейни 100 эм иги шолла-рыны ичинде бешинчи жерге чыккъанды. Аны юсюнден КъМР-ни Башчысы Казбек Коков МАХ-да каналда билдиргенди.

Орта эсеп бла тергеп айтханда, билим берген юйюно бошагъанланы орталыкъ баллары 34,565 болгъанды, бюджет жерлеге тюшген-

лени саны 38,1 процентди. Белгилерчады, бир жылны ичине «Кюн шахар» кѣрюм-дюлери бла онеки тапкагъа ѳрге кѣтюрюлгенди эмда аны бла Россейни беш алчы лицейлерини санына киргенди.

Орта билим берген юйлени рейтинглери аланы бошагъ-ан сабийле эм даражалы россейли университетлеге бла институтлаагъа къаллай бири киргенини юсюнден билдириулеге кѣре кѣруа-лады. Ол шартланы RAEX белгили агентство тюзюнлей университетледен алады.

Эсигизге салайым, алгъын да «Кюн шахар» лицей баш-да сагъынылган бѣлюмге окуургъа тюшерге сабийле-ни хазырлау бла кыралда 20 эм иги школну санына кирип тургъанды.

Сабий чыгъармачылыкъ-ны «Кюн шахар» академия-сы КъМР-ни Жарыкъланды-руу министрствосун кире-ди. 2026 жылда болдургъан кѣрюмдю аны кыралны алчы медицина университет-лерине кирирге окуучуланы хазырлауда бийик даражасы болгъанын кѣргюзтеди, деп айтылады билдириуде.

Озгъан кезиуну эсеплери чыгъарылгъандыла, айырмалыла саугъалангъандыла

2 бет

«Келдум устазыма,
насып — аны кѣргениме!»

3 бет

«Сѣзге къуллукъ этуу —
улуу борчду»

4 бет

Муниципалитетни жашау болумуна кыаралгъанды

Ахыры.

Аллы 1-чи бетдеди.

Быйыл тынгылы ремонт эки школ-да толтурулады – Майскийде эм Котляревскаяда, Майскийде уа дагыда сабий садны, республикалы агропромышленный колледжини эки окъутуу корпусун жангыртадыла, сора – «Узун эмда тири жашау» милет проектге тийишлиликде район поликлиниканы.

Районну тийресинде тийишли хал-

гъа жолланы 60 километри чакълы бири келтирилгенди, ол санда регион магъаналылары да. Майскийни бла Ново-Ивановскоени араларында газопроводну кзурулушу ахырына жетгенди эмда Баксанский хуторгъа газ тартылгъанды. Энди районну битеу эплеринде газ барды.

Эндиги жылда билим берген, ма-данийат эм саулукъ сакълау махкеме-лени материал-техника кыолайлыкъ-лары андан ары кючлендирликди, жамауат тийреле тапландырлыкъ-

дыла, спорт инфраструктура кыу-раллыкды, коммунал инфраструк-тураны игилендириу жаны бла иш бардырылыкды.

Тюбешиуню чегинде районда жашагъанланы айтхан сёзлерине эс бурулуп, ол жаны бла жумушла тюрлю-тюрлю федерал эмда регион программалагъа кыошулурча амал изленирикти.

Майскийден Терк районнга бар-гъан кезиуде Александровская ста-ницада 9-чу номерли мектепни ди-

ректору Галина Сергеевна Вербицкая бла алгъадан мурат этилмеген, алай хайырлы тюбешиу кыуралгъанды. Ала школну эмда саулай станицада жашау болумну юсюнден сёлешген-диле. Билим берууню кюнюне хар зат хазырды. Ушакъны чегинде Галина Сергеевна мектепни тийресинде спорт майданны кыуралыуу бла бай-ламлы сабийлени, ата-аналаны эмда усталаны тилеклерин айтханды. Ол жаны бла да амал этилликди.

Республиканы кыраллыгыны кюнюне

Айныуну, келишиүлүкнү, шүөхлукънү да жолу бла

Жыйырманчы ёмюрге бизни халкъларыбыз ахшы къууумла бла тю-бегендиле, жангы жашау башларгъа таукелленип, миллет кыраллыкъ-ны айнытыр умутда. 1917 жылны февралында болган ишле аланы ол муратлары толурларына ышанылулукъ бергендиле. Биринчи атламладан бири уа Шимал-Кавказ Республиканы кыуралыуу болгъанды. Алай ол кёпге бармагъанды. 1918 жылда январьда Россей Совет Федератив Социалист Республика (РСФСР) жаратылады. Ызы бла Терк област-ны таулу халкъларыны бириккен автономияларын кыурауну юсюнден башламчылыкъ да этиледі.

1920 жылда уа 17-18 ноябрьде Терк областыны халкъларыны съездинде Тау Автоном Совет Социалист Респу-блика кыуралгъаны белгили этиледі. 1921 жылда 20 январьда уа РСФСР-ни Ара толтуруучу комитетини президиу-му декрет чыгъарып, ол оноуну кыабыл кёреді. Анга Чечен,Назарън (Ингуш), Кыабарты (Нальчик округну шимал жаны), Малкъар (Нальчик округну кыбыыла жаны) киргендиле. Бир нечча айдан а, 1 сентябрьде, алгъа Кыабар-ты, артда уа Малкъар, Тау республи-кадан чыгып, бир автоном область кыурайдыла. 1922 жылда 17 августда Россейни Коммунист партиясыны (РКП (б)-ны) Кыабарты комитетини бла Малкъар округну бюросуну бириккен жыйылыуларындан Кыабартыны бла Малкъарны бириктириуню юсюнден Болум кыабыл кёролгенди.

Анда бирге кыошулууну жорукълары жазылгандыла, халкыны санына кыарамай, эки жанындан да тенг келечи кирген облысполкомну бор-члары да тохташдырылгандыла. Ол жыл алтынчы декабрьде Советлени област съездинде уа облысполкомну председателине Бетал Калмыков, аны орунбасарларына уа Энейланы Магомет бла Фёдор Фадеев сайлан-гандыла («За власть советов в Кабарде и Балкарии» деген китандан).

1936 жылда жангы кезиу башла-нады, область Кыабарты-Малкъар Автоном Республикагъа торлендири-леді. Ызы бла уа СССР-ни Консти-туциясыны мурдорунда КыМАССР-ни Конституциясы жарашдырылады

Халкъны эсинде ахшы ишлери бла кыалгъанды

Зумакул улуну жашаууну иги кесегі республиканы тарыхында уллу торленулеу бола тургъан кезиге тюшгенди: революция, инсан уруш, миллет-кырал кзурулуш, жангы экономика политика, коллективиза-ция бла индустриализация, политика репрессиясы. Ол эрттегили Шканти элде туугъанды. Ма анда тукъум кыа-бырылада асыралгъандыла аны атасы, аппасы, кыарт атасы да. Жаш за-манында окыуна Мустафа жалчыланы жакъчысы болгъанды. 1913 жылда Черек ауызда эллиле кызгъалгъан-да, артда ол Жанхотланы жамауат агъачланы бла жайлыкъланы кългъа этгенлерине кыажуа кыазуатха айланганда, кызгъалгъанла жанлы болуп Шкантиндан 300 чакълы адам союлгенди. Мустафа да ма аланы араларында болгъанды. Кызгъалгъа жаланда жарпылыкъ ючюн тыйюл эди, аны политика магъанасы да болгъанды. Кызгъалгъа тунчукдурул-гъандан сора, кыазуатха кыошулгъан эллилени ызыларындан болгъандыла. Ол себепден Мустафагъа 1917 жыл-гъа дері окыуна бугъунуп айланыргъа тюшгенди.

Аны инсанлыкъ сезимлерин кыу-рауда орус-япон эмда Биринчи дуния урушха кыатышхан Асанланы Хаджи-Мурат, Ностуланы Юсюн бла Хусей уллу магъананы тутхандыла. Ол ала бла бирге Февраль эмда Ок-тябрь революцияланы кезиуонде эл-лилени жангы жашау ючюн кюрешге чакъыргъанды.

Инсан уруш башланнганда, таулау большевикле жанлы болуп союлген-диле. Малкъар ауузлада партизан уруш башланнганды, Деникиннге кыажуа фронт кыуралгъанды дегре да боллукъду. Мустафа партизан сотнягъа башчылыкъ этгенди. Ала акъ аскерчиле бла жигитча сермеш-гендиле.Черек ауузгъа деникинчиле киргенлеринде уа, эллилеге азап че-кириу башланнганды. Акыла Муста-фаны туугъан эгечи Хадижатха уллу кыйынлыкъ сынатхандыла, анасына уа элтюребиз деп, партизан жашы ючюн төрт минг сом төлетдиргендиле. Болсада кыарындашланы – Зумакул-ланы Магометни, Зулкъарнийни, Мустафаны бла Далхатны кыорку-талмагандыла. Ала кеп жылланы ичинде Совет властыны кыорулагъ-андыла, аны ниетлерин жашаугъа сингдирир ючюн кыаты кюрешгенди-ле, даражасын кётюргендиле. Совет властыны душманлары бла кюрешде

эмда кыабыл кёроледі.

Автоном кыраллыкыны айнытыуну жыллары тынч болмагъандыла. Алай, тарыхчыла айтханлай, ала алгъа тау-кел барыуну, алжаусуз айныуну жыл-лары эдиле. Ма ол заманны ичинде халкъларыбыз экономика, социал, билим, маданият, адабият жаны бла да уллу жетишимле болдургъандыла. Анга республикабызны бийик дара-жалы кыырал саугъала бла төрт кере саугъаланнганы да шагъатлыкъ этеди. Ма ол махтаулу кезиу саугъалагъанды бизге Мечиланы Казимча, Къулийланы Къайсына, Зумакулланы Танзиляча, Бекмурза Пачевча, Алим Шогенчу-ковча позтлени бла жазуучуланы, Юриј Темиркановча музыкантланы, Залияханланы Михаилча алимлени. Ала энди кыуру Кыабарты-Малкъарны угъай, битеу Россейни да хазнасына саналадыла.

80-чи жылланы ахырында – 90-чы жылланы башында башланнган де-мократизацияла ишле республикада миллет кыраллыкыны бютюн бийик даражагъа кётюргендиле. 1991 жылда 30 январьда Кыабарты-Малкъарны Баш Совети аны кырал суверените-тини юсюнден декларацияны кыабыл кёргенди. Ол кюнден башлап респу-блика битеуроссей ишлеге толү эркин-ли субъектка кыошулгъанды.

1997 жылда Кыабарты-Малкъар Республиканы жангы Конституциясын кыабыл кёроу да магъаналы ишледен бири болгъанды. Анда республика Рос-сей Федерацияны кыауумунда андан ары жалынчакъсыз жашау этерге, ай-

ныргъа, демократия жол бла барыргъа сойгени бегитилгенди.

Бизге республиканы жашаууну хар кезиуу да багъалыды, хар бири да кесини ызын кыйгъанды. Аны айныу-уна, жашаууна кыйын салгъанланы, аны ючюн фахмуларын, урунуу жигер-ликлерин, билимлерин, усталыкълар-ын да аямагъанланы унутургъа эркин тыйюлбюз. Кыраллыкыны кыурауда, аны андан ары бардырыуда Бетал Калмыковну, Энейланы Магометни, Улбашланы Келлетни, Насталаны Амушну эм кеп башхаланы кыйын-лары уллуду. Тюрлю-тюрлю жылдада Кыабарты-Малкъарны Баш Советине Тимбора Мальбахов, Валерий Коков, Хачим Кармоков башчылыкъ этгенди-ле. Баш Советни Президиумуну Пред-седательлерине уа Мокъаланы Азрет, Улбашланы Исмайл,Уяналаны Чо-май, Гыттыуланы Максим, Чабдарланы Борис айырылып, республикагъа, халкъларына кыйгъырыулары бла атларын айтдыргъандыла.

Партия, политика күүлукъчула-рыбыз да республиканы айныууна уллу кыйын салгъандыла. Аланы араларында Хутуйланы Ханайфийни бла Зумакулланы Борисни энчи бел-гилерчады.

Уллу Ата журт урушда да республи-каны адамлары батырлыкъларын көрпюзетгендиле, фронта кетген жер-лештерибизден 31 адам, ол санда Байсоптанланы Алим бла Уммайланы Муажир, Совет Союзу Жигити деген бек сыйлы атха тийишли болгъанды-ла. Урунууда да алай жигитлерибиз

ТЕКУЛАНЫ Хауа.
Суратны **МАМАЙЛАНЫ Алий** алгъанды.

терслегенлерин, аллайны политика ишден кері этерге керек болгъанын да анылагъандыла. Юч жыл тутхан-дыла аны жангыз кесин бир камера-да. 1941 жылны сентябринде уа сегиз жылгъа сюд этгендиле. Анга кыйын ауругъуну «ТашЛАГ»-да турургъа тюшгенди. Энди бу жашарыкъ тый-юлдо деп, насыгъа, ол кезиуде ол тийреледе болгъан Таумырзаланы Баттал Мустафаны кылуна бере-диле. Ол а, анга багып, жанын сау кыалдыргъанды. Артда Орта Азияда юйюрон да табып, аны юсюнден билдиргенди.

СССР-ни Баш Сюдо Зумакулла-ны Мустафаны сылтаусуз терслегенлерин тохташдыргъанды, анга сыйырылгъан сауғалары, ол санда Кызыл Жулдузну ордени да, кыйтарылгъандыла. Алай саулугъун кыйтарыр онг а болмагъанды, ол 1968 жылда ауушханды, Нальчикде асыралгъанды. Кабабырында салын-ган сын ташда партизан журун бла мухар бёркюну, кыаманы, Кызыл Жулдузну орденини да суратлары ишленидиле. Халкыны эсинде ол ахшы ишлери бла кыалгъанды.

Зумакулланы Мустафаны жети жашы бла бир кызы болгъандыла. Танзиля Кыабарты-Малкъарны халкъ поэтиди, Россейни бла Кыабарты-Малкъар Республиканы Литература жаны бла кырал сауғаларыны лауреатыды. Совет Союзу бла Рос-сей Федерацияны орденлери бла сауғаланнганды. Магомет, Керим Баттал, Владимир, Борис, Асхат, Ахмат да сыйлары жүюрген адамла болуп ёсгендиле.

Сюзюу

«Айырыуланы кюркыусузлукъларын бла ачыкълыкъларын жалчытыр ючюн, битеу кючню бирикдирирге кереккү»

Россейни Ара айырыу ком-миссиясына кирген Игорь Борисов Россей Федераци-яны Жамауат палатасыны миллетге эмда динле аралы халла, миграция жаны бла да комиссияны жыйылыуна кыа-тышханды. Анда айырыуланы кюркыуусузлукъларын бла ачыкълыкъларын жалчытыу-да миллетге эмда динле ара-лы халланы магъаналарыны юсюнден сёз баргъанды.

Игорь Борисов белгилеге-нича, кыралда бла жамау-атда миллетлени бла динлени араларында халлагъа душ-манларыбыз не заманда да уллу эс бургъандыла, алагъа кыралны ырахатлыгын бла кюркыуусузлугъун бузууну амалларынача кыарагъан-дыла. Кырал Думаны тогъ-узунчу чакъырылыууна де-путатланы айырыу жаны бла уллу кампания бара тургъан кезиуде миллетге эмда динле аралы халланы себепликлери бла халны бузаргъа эмда айырыулагъа чырмау этерге керешиу бютюн кючлене-ди. Душманларыбыз, миллет эмда дин сылтауланы кесле-

рини «чабыууллукъларына» кыошуп, жамауатны тюрлю-тюрлю кыауумларын бир бир-ге юсюроп, ол кюрешде алай бла хорларгъа умут этедиле.

«Россейни 30 жылдан артыкъ заманы алжаусуз айный баргъан айырыу си-стемасыны мураты халкыны ыразылыгъы бла кыуралгъан власть институтланы жангы-дан сайлау демократия халда баргъан кезиуде миллетлени неда динлени араларында бир бирге кыажалулукъну кызгъар-гъа кюрешгенлени жолларын кесиудю», – деп чертгенди Игорь Борисов.

Анга уа, ол оюм этгенден, айырыуланы кыурагъанланы битеу конфес-сияланы бла миллетлени, Рос-сейни саулай халкъларыны да келечилерине закон излегенча тенг кёзден кыарагъанлары эмда айырыу кампанияны кезиуонде социал, расалы, миллетле аралы кыаугъала кызгъаргъа эркин этилмеге-ни себеплик этерге керекдиле.

Россейни Ара айырыу комис-сиясыны келечисни дагызда Россей Федерацияда айыры-улагъа миллетге эмда динле

бла байламлы сылтаула бла бир тюрлю тыйгъын салынмаз ючюн, тийишли законга тийишли мадарла этилгенлерин билдиргенди. Ол мадарлагъа айырыу биригулени миллетге неда динлеге кёре кыурагъа эркин этиме, айырыу округтаны аз санлы тамыр халкъла бирге жашагъанларын эсге алыуу бла кыурау, бюллетеньлени Россей Федерацияны халкъларыны тиллеринде басмалау эмда тохташдырылган мардалагъа бузукълукъ этгенлени кыаты юридический жууапха тартыу киредиле.

«Жаланда Россейни кыи-рал органлары, жамауат-поли-тика кючлери, төрели динь организациялары, миллет-маданият биригиулері бла айырыучулары айырыулагъа чырмау этерге эмда жамау-атны айырыулагъа ышаныу-лугъун эниш этерге кюрешген-леге бирча кыажуа союелсе, келишиулюкде мадар этселе, ол заманда Россейни айы-рыучуларыны сайлау этерге эркинликлерин кыоруларгъа кыолларындан келликти», – деп чертгенди Игорь Борисов.

Жамауат биригиуледе

Озгъан кезиуню эсеплери чыгъарылгъандыла, айырмалыла сауғаланнгандыла

КыМР-ни Кыраллыкыны кюнюно аллында Россейни Журналистлерини союзуну Кыабарты-Малкъарда регион бёлюмонде аны правленини уллу жыйылыуу болгъанды.

Анда биригиуню иши бла бай-ламлы магъаналы соруулагъа кыаралгъанды.

Жыйылыууну башлай, Рос-сейни Журналистлерини союзуну регион бёлюмоню правленини таматасы Заур-бек Жилисов асламыс басма органлада ишлегенлени бай-рам бла алгъышлагъанды, ол республикада жашагъан хар инсаннга да энчи магъа-наны тутхан кюн болгъанын чертгенди.

Ызы бла хычыуун жумуш болгъанды: газетледе, ра-диода, телевиденияда эмда интернет-СМИ-де кеп жыл-ланы бет жарыкълы ишлеп келген кыауум адам регионну журналистикасы айнытугъа

уллу кыйын салгъанлары эмда КыМР-ни Кыраллыгъы-ны кюню бла байламлы кыуанчлы халда сауғаланн-ганды.

Алайды да, «Честь. Досто-инство. Профессионализм» белгиге «Заман» газетни баш редактору Кыонакъланы Ха-сан, «Кыабарты-Малкъар» ГТРК-ны радио берулерини службасыны программала-рын бардырыуусу Светлана Афаунова эмда «Кыабар-ты-Малкъар» РИА-ны корре-спонденти Марина Биденко тийишли болгъандыла. «Кыйыны ючюн» белги бла «Адыгъ псалъ» газетни редактору Марита Жилисова, «Кыабарты-Малкъар» ВТК-ны программаларын бардыры-уусу Залина Суанова сауғ-аланнгандыла. «Адамлагъа болушханлары ючюн» а «Го-рянка» газетни бёлюмоню редактору Алёна Каратляшева

бла «Баксан» газетни баш редактору Аминат Балкизова белгиленгендиле.

Ол кюн дагызда бир кыауум адамгъа Россейни Журна-листлерини союзуну киргенле-рине шагъатлыкъ кыагытла берилгендиле.

Жыйылыуда Россейни Жур-налистлерини союзуну Кыа-барты-Малкъарда регион бё-люмоню иши бла байламлы соруулагъа да кыаралгъанды. Ол санда биригиуню озгъан заманда этилген мюлк эмда ахча бла байламлы ишлерини эсеплери, жамауат биригиге киргенлеге эмда журналистъ-каны ветеранларына ырыскы эмда аш-азыкъ болушлыкъ этиуню онглары, профессио-нал конкурслагъа кыатышыну амаллары, башха соруула да сюзюлгендиле.

ЮСОПЛАНЫ Галина
хазырлагъанды.

Саулуикъы

Иги кесек сауусызгъа — хакъсыз гарманла

Быйылны башындан бери «Узакъ ёмюрлю эм тири жашу бардырыу» миллет про-ектге кирген «Жюрек-кыан тамыр ауруулагъа кыажуа туруу» регион проектге кёре 4500-ден артыкъ адамгъа дарманла хакъсыз берилген-диле. Аллайланы тизмесинде мыйыларында кыан иги жо-рюмген, инфаркт миокарда

болгъан, аортокорона шун-тирование этилген эм жоре-клерине башха операцияла бардырылгъан сауусызла да бардыла, деп билдиргендиле Саулукъ сакълау министр-стводан.

Алай бла жюрекни терк-терк уруун селейтген, холестерини азайтхан, кыан басымны мардада тутхан эмда кыан юй-

юшгенини тыйгъан дарманла ауруу тохташдырылгъандан сора бериледиле.

Бу мадар ауругъан неда операция этилген адамгъа эки жылы ичинде амбулатор халда багъылыргъа, жашауун игилендирирге деп этиледі.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Транспорт

Нальчикке — жангыз автобуска

«Жашау этерна инфра-структура» миллет проектни хайырындан Кыабарты-Мал-къарда жамауат транспортну жангыртыргъа кыолдан келе-ди. Тийишли жумушланы чеклеринде бу кюнледе реги-оннга энтта да 16 жангы авто-бус келгенди. Ала ПАЗ Vector NEXT деген орталыкъ улоу-ладыла, деп билдиргендиле КыМР-ни Транспорт эмда жол мюлк министерствосундан.

Хар автобуста 23 олтурур жер барды, аны бла бирге бирине 65 адам сыйнады. Барысы да кондиционерле, ГЛОНАСС эмда видео кыарау системала бла жалчытылы-ныпдыла. Ахчаны уа терминал бла төлерге да жарарыкды.

Жарсыу

Казбек Коков ёлгенлени жууукъларына кыайгъы сёз бергенди

Ставрополь крайда бушуулу иш болгъанды. Гюржоден Москвагъа адамланы элтип бара тургъан автобус бла жоук ташычу машина кыагышып, алтаупан ёлгенди. Ачыгъанла да бардыла. Аладан онбири сабийледиле.

КыМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Кыа-барты-Малкъар Республиканы жамауатыны атындан, кеси энчи да ёлгенлени жууукъларына бла ахуларына уллу бушуу этгенин билдирип, кыайгъы сёз бергенди. Ачыган-лагъа уа агъгъы юслерине теркирек турурла-рын тежегенди, деп билдирдилик КыМР-ни Башчысыны МАХ-да каналында.

Изи төрелени мурдорунда ёсююню ышангзылы жолу бла

Ахыры.
Аллы 1-чи бетдеди.

Мухамед Кодзоков да, жыйылыудагылагъа КъМР-ни Башчысы Казбек Кокковну институтну 100-жыллыгы бла байламлы алгъышлауун эшитдиргенди. Анда илму махкемеде урунганла республиканы айныууна юлюшлерин къоша, аны бла бирге кыралны да айнытханлары чертилгенди. Ызы бла Мухамед Мартынович Республиканы Башчысыны оноуу бла алимлени къауумуна сауғала берилликлерин да билдиргенди. Алай бла КъМР-ни Сыйлы грамотасы бла сауғаланганланы арасында гуманитар институтну директоруну орунбасары Махийланы Людмила да барды. Регионну Башчысыны Ырызыйлык къагыты бла белгиленнгенледен бири уа илму махкемени къарачай-малквар адабият бёлююню башчысы

Марат Хубиев бла Атабийланы Асият.

къарны биринчи президент Валерий Кокков бла эм алгъа тюбешюне дерди да эсгерип, Нальчикге келирге тюшгенине къуаунганын да жашырмагъанды. «Сизни алимлеригизни

ден, институтда тинтиуле аслам ызда бардырыладыла. Алимле басмалагъан китапла ючюн а кёлюнг да кётюроледи. Юлгоге ана тилибизден, адабиятыбыздан, кёлден чыгармачылыкъдан басмаланган китапланы келтирирге боллукъду. Сёз ючюн, ёз тиллеринден ангылатма сёзлюкклери алай кёп тюрк мурдорлу халкъланы жокъду. Бизде уа ол юч томдан окъуна къуралгъаны аны жарашдырыуу бла ишлегенлени хурметлерча шартды. Ол кюн алимлени Кырачай-Черкесден, Чеченден келгенле, ведомстволу министрле, бирсиле да алгъышлагъандыла. Сауғалаула да анга кёре кёп болгъандыла. Алайды да, Россейни Илмула академиясыны Сыйлы грамоталары бла белгиленнгенлени санындадыла филология илмуланы докторлары Улакъланы Махти, Биттирланы Тамара эмда Ёзденланы Фатимат, тарых илмуланы доктору Тетуулары Алим. КъМР-ни Жарыкъландырыуу эмда илму министерствосуну Сыйлы грамотасы бла филология илмуланы кандидаты Керимланы Раузат сауғаланнганды. «Университетни аллында кыйыны ючюн» белги уа тарых илмуланы доктору Касболат Дзамиховха берилгенди.

Пётр Иванов бла Улакъланы Махти.

Сарбашланы Алёнады.

Татьяна Борисовна да, алгъышлагъа къошула, алимле бардыргъан харкюнлюк тинтиуле, жалаанда илму иш болуп къалмай, озгъан эмда келир заманланы арасындагы кёпюр болгъанлай къалгъанын ангылатханды. Республиканы халкълары кеслерини миллет энчиликлерин тас этмегенлерине себепликни асламысында мында ишлегенле этгенлерин айтып, алимлени барысына да ыразылыгъын билдиргенди. Мындан арысында да мамырлыкъ, жангы жетишимле, илхам да тилегенди.

Ызы бла, хычыуун жумушну да бардыра, алимлени къауумун Сыйлы грамотала бла сауғалагъанды. Ырызыйлык къагытха тийишли болгъанланы санында уа Гергъокъланы Аслижан да барды.

Хар замандача, Зумахъулланы Борис да ариу сёлешип, алгъышлары бла бирге алимле тамамлагъан ишин магъанасыны теренлигин да ангылатханды. Жыл санына да къарамай, анга уа энди 94 жыл толгъанды. Кыбыла Осетианы биринчи президенти, белгили тарыхчы-кавказовед Людвиг Чибировну, бирси делегацияланы да байрамга келгенлерине ыспас этгенди.

- Бюгюн блайда эркинликни къоруулагъан къуулукъчуна угъай, бизни республикада быллай илму институтла, ара да болгъанына, сиз, алимле, бардыргъан ишге кёлюм кётюролген инсанча сёлешме. Барыгъызны да жорегимден алгъышлай, мындан арысында да илхам, жетишимле, саулукъ-эсенлик тилейме. Институтну ишине кыралны жанындан да тийишли багъа берилгенди, аны бюгонгню даражасы ол болумуна да толусунлай ачыкълайды, - деп, къонакъбай махкемеге кёптомлукъ китапланы сауғагъа бергенди.

РФ-ни илмусуну сыйлы къуулукъчусу Людвиг Чибировха сёз берилгенинде уа, РАН-ны КъМР-де илму арасы бла Шимал Осетианы арасы да эрттеден бери байламлыкъда ишлегенлерин, алада аны къуарлырына Пётр Ивановну да юлюшю барлыгын айтханды. Ол Кыабарты-Мал-

Юрий Альтудов бла Берберланы Бурхан.

тюрюннген да этгенмө», - дегенди.

Людвиг Алексеевич гуманитар ызда тинтиуле бардыргъан алимлени борчлары бир бири къатларында къоншулукъда жашагъан халкълада тюбеген бирчалыкъланы да багъмлауды, аланы хар кыйсында къалай жюрютюгенлерин ачыкълауда болгъанын ангылатханды. Кеси этнография бла 25 жылдан асламны юрешгенин билдирип, къонакъбай институтха ёз авторлугъун да жазылгъан китапланы сауғалагъанды.

Жыйылгъанланы алларында сёлеше, къонакъбай махкемени таматасы, тарых илмуланы доктору Касболат Дзамихов институт 1926 жылда январьда къуралгъанын эсгертгенди. Бюгонгню жыйынууа республикада илмуну тохташыуун мурдоруну аюлюш къошхан, кыйын салгъан төлюлени келечилерин хурметлеу да болгъанын чертгенди. Быллай, регион даражалы илму тинтиуле бардыргъан институт болуп, мында тамамланган иш ючюн кыралны жанындан майдал бла сауғаланнган махкеме-леден бирсилени арасында биринчи болгъанын да чертгенди.

Барыбыз да билгенлик-

Филология илмуланы доктору Берберланы Бурхан а КъМКУ-ну грамотасы бла белгиленнгенди. Филология илмуланы кандидаты Атабийланы Асият а - КъМР-ни Правительство-суну сыйлы грамотасы бла. Ол кюн сауғаланганланы арасында институтну башха-башха бёлюмлеринден Локияланы Жаухар, Гергъокъланы Лейля да бардыла. Ала Россейни Илмула академиясыны профсоюзуну грамоталары бла белгиленнгенди.

Ахырында Пётр Иванов, алгъышларын къатлай, институтну хар бёлююню келечилерине да энчи ыразылыгъын билдиргенди. Жюз жыл, ол жалаанда ариу тарих болуп къалмай, ол жылла республикада илму ызла къалай тохташханларын эмда айныгъанларын толусунлай ачыкълагъан заман болгъанын чертгенди эмда республикагъа, къаралгъа да мамырлыкъ тилегенди. Алимлени уа төрелени бла жангычылыкъланы бирге келишидирип ишлеуно ышангзылы амалларын излерге эмда хайырланыргъа чакъыргъанды.

ТРАМЛАНЫ Зухура.

Суратланы МАМАЙЛАНЫ Алиий алгъанды.

З А М А Н

Хурметлеу

«Келдим устазыма, насып — аны көргениме!»

«Бек кючлю аякъла, эртте-кеч болса да, абынып башларла, ёхтем аркъа да бюгюлюр, чачла агъарырла, чырайлы бет, балчыкълы жолда машина баргъанча, ызлыкълы болур, жалаанда халал жүрек, кюннге ушаш, бир заманда да торпенмез, дайым да жылуун, кыызгъанмай, бергенлей турур». Бу сёзлени аналагъа, эгечлеге, биринчи устазларыбызгъа жораларгъа боллукъду. Аланы халал жүрекклери, кыйда болсакъ да, ненча жыл озса да, кыйгъыргъанлай, жылытханлай турадыла.

Бу сёзле бюгюн биз хапарын айтырыкъ устазгъа да толусунлай келишеди. Аны юсюнден Каменкада жашагъан танышым Этезланы Ануар билдиргенди. Окъуу жыл башлангыны аллында ол, телефон бла сёлешип, биринчи устазыны юсюнден сейир хапар айтханды.

«Бир кюн эрттенликде телефонум зынгырдайды, - деп башлагъанды хапарын ол. - Былай эрте кимге керек болган болурма деп, телефоннга къарайма, номерден сора зат жокъду. Ачып тынгыласам: «Ануар, эрттегинг ахшы болсун, таныдынгмы мени?» -

деп сорады сёлешген. Тюзюн айтсам, таныялмай, бир кесек тынгылайм. Сора телефонну ол жанындагы: «Мен устазымга, Баштакъланы Фатимат Хаджи-Муратовна», - дейди.

Биринчи устазымы ауазын олсагъат танымагъаныма бек улама, кечгинлик тилейме. Танымагъанымы сылтау уа эрттеден бери да башха элде жашагъаным, устазыма терк-терк тюбегемени болгъанды. Телефон бла да ауазын биринчи көре ол кюн эшиттенме», - дейди Ануар.

Андан сора ол, болжалгъа сала турмай, устазын жокълай, юйюне барады. Аны бла иги кесек заманын олтуруп, озгъан жылланы, мектепде биргисине окъугъан тенглерин, устазланы да эсгергенди.

Устазны жыл саны келгенине да къарамай, акъылы, эси да алгынчалай къалгъандыла. Ол тюбешу устазгъа, Ануаргъа да эсде къалырча болгъанды...

Тик къаыла къуршалагъан Булунгуну юсюнден поэте назмула жазгъандыла, аны аты жырлада айтылгъанды. Бу элде жашагъанланы халлери башхаладан энчиди. Ала сабыр

* * *

*Озуп барады терк заман,
Анга эс бурмайды адам.
Алай бирде, тюшюп эсге,
Турады ол жолла кесе.*

*Тансыкълыгъы къуууп аны,
Излейди жан байлыкъланы:
Адамды ол а билгенге,
Алай келеди кёлюме.*

*Насыпды ол, тута билсенг,
Бирде узакъ жолла келсенг.
Кёрюр ючюн жуукъ жанын,
Кёз къарама багъар аны.*

*Алай келдим устазыма,
Ол къууанады азыма,
Ол къууанады кёбюме,
Насып-аны көргениме!*

*Нюрю алгын кибик, алай,
Кёзю, бети жарыгъанлай,
Мен олтурдум да жанына,
Тынгыладым хапарына.*

*Жылы къолун алып къолгъа,
Ашыкъмай чыгаргъа жолгъа,
Тынгыладым айтханына,
Къууанча ала кыйтаханыма.*

*Айып этгенме кесиме,
Бирде тюшеди эсиме.
Чыгып келалмайын анга,
Тургъанма деп, болжал сала.*

*Шүкүр этдим да, къууандым,
Насыптыгъа санадым.
Мен кесими ол сагъатда,
Тутхан къолу бла жылыта.*

*Жарыкъ, анамча, ышара,
Алгъыш-тилек да къатлана,
Алай къарап турду манга,
Жүрек ачдым устазыма.*

*Мен Аллахдан тилек этдим,
Анга саулукъ тежей кетдим.
Келирме, деп да сёз бердим.
Сабийча насыпы эдим.*

*Мен, тынгылай устазыма,
Шош аталарым арбазында,
Ол сойдорген ана тилде,
Анга этеме тилекле:*

*Таркъаймасын жүрек сёзю,
Жарып турсун эки кёзю,
Ол къууанырча келгеннге,
«Сен устазымса!» - дегеннге.*

акъыллы, намысларын-сыйларын бийикде тутхан, сёзлери шадан сууча таза болгъан адамладыла. Заманын ашыкъдырмай, тынчыкълы жашауу къурай, сабийлерин ёсдюре, бахча эте, мал тута, кеси кыйынлары бла ариу, таза ашларын ашап жашайдыла.

Абаданла Орта Азиядан кыйтханда, жыйын, изеу болуп, юй-журт ишлегенди, сабийлерин ёсдюргенди. Ол заманда эки-юч сабий бла чеклинип къалгъан кёп юйюр жокъ эди. Хар биринде, бек аздан, беш-алты жаш бла кыыз болгъандыла. Ата-аналары сабийлерин да ёсдюрюрге, элни, кыралны да жумушларын тамамларгъа жетишгенди. Ёсюп келгенле уа, къолларына сенек, чалгъы алыргъа къарыулары жетгенле, жай айлада аталарына бичен хазырларгъа болушхандыла. Жети жыллары толгъанда уа, мектепге атлангандыла. Этез улу да ма ол төлюден болгъанды.

«Классыбызда жыйырмадан артыкъ сабий болгъанды. Биз омакъ кийини, бону ийис эте тургъан парталада олтуруп, устазыбызны сакълайбыз. Бирибиз да сёлешмейбиз, ары-бери бурулмай олтурабыз. Бир кесекден устазыбыз киреди. Мен аны кёзлери кёк болгъанларына эс бурма. Сыфарты да кесине ышандыргъанын сезе-ме. Башхалада да алай сөзген болур эдиле, нек дегенде артада классда кызыларыбыз, жашларыбыз да аны бек сыйгенди, анга ышангандыла», - деп эсгереди Ануар.

Ол айтханыча, Фатимат Хаджи-Муратовнаны кыйсы дерси да алагъа ангылашынулу эди. «Ол бизден

жүрек жылыуун, хунерин, заманын, кюч-къарыуун да амагъанды. Ана тилибизге сыймеклики, адеп-къылыкъгъа, намысха, сыйгъа къаты болургъа да юйретгенди. Бизде аны кыйыны бек уллуду. Бюгонлюкде анга харкюнлюк жашауубузда тюшюнгенлей турабыз. Кеси уа дерсде, андан тышында да ауазын кётюроп сёлешмегенди. Аны кёз къарамамы бизге кёпню ангыларгъа, билирге тамамлыкъ эте эди. Ариу кыйлыкъгъа, низамлыкъгъа, тизгинлиликке, сыйгъа-намысха ариу адет-төрелерибизни юлгюлеринде юйретгенди», - деп эсгереди дагыда Ануар.

Фатимат Хаджи-Муратовна жашаууну элли жылдан артыкъ заманын булунгунчу сабийлени харфланы таныргъа, жазаргъа юйретиуге бергенди. Аллай бир жылы ичинде ол билим берген кызыланы бла жашланы жүзле бла санаргъа боллукъду. Бюгонлюкде аланы иги кесеге торлю-торлю къуллукъларда ишлейди, сабийле, туудукъла да ёсдюредиле. Аланы хар бири да биринчи устазларын жүрекден баргъан огурулу сёзлерин къыргызмай эсгереди, терк-терк болмаса да, барып жокълайдыла.

«Биз, аны сохталары, Билимни кюню бла жорегибизни теренинден алгъышлайбыз. Мындан ары да арабызда кёп жылланы саулуугуну бла жаша, АНА-БЫЗ дейибиз», - дейди битеу бирклас-кызыларыны атындан Этезланы Ануар.

Ол устазына жоралап назму да жазгъанды, аны да байрам кюнде басмалауу дурус көргенбиз.

ХОПАЛАНЫ Марзият.

Окытуу

«Сабийлеге сейир боллукъ шартланы излегенлей турама»

- Джаннета Мухамматовна, анагъыз да сынамлы устаз болгъанын кёпле биледиле. Бу усталыкъланы аны юлгюсюндеми сайлагъанса огъесе уа?

- Бизни юйюрге анабыз Фатима Юрьевна, хау, устазды. Ол эрттеден бери да сабийлеге орус тилден дерсле береди. Бюгонлюкде Звёздный посёлканы мектебинде ишлейди.

Андан сора да, атам-анамы жанындан да бу усталыкъланы сайлагъанла, шёндю школлада урунганла кёлдюле. Сёз ючюн, аппабыз - анабызны атасы - да Кёндёленде белгили устазладан бири болуп тургъанды, ол географиядан бла музыкадан окъутханды. Анамы эгечи да орус тилден устазды, бусагъатда Заюковода ишлейди.

Аланы барысыны да юлгюсюнде да, сабийликден да устаз усталыкъда ишлеген къалай болгъанын көрюп ёсген эсем да, аны толусунлай ангылагъан эдим деб а айталлыкъ тюйюлме. Кесигиз ангылаысиз, ишни эбине тюшюнюр - ол жылла бла саналгъан сынамдан сора келеди кыйсы усталыкъда да.

Мектепде энди алты жылы ишлейме, болсада хар неге тамам юйренип къалгъанма дерча тюйюлдо, нек дегенде билим бериеде торленуле да, барыбыз да көргенибизча, терк-терк боладыла. Аны бла байламлы уа устаз дайым да излеуно, айныуу жолундады, дерге боллукъма.

- Усталыкъларда нени багъалайса, магъаналыгъа нени санайса?

- Биз ишибизни окъучуларыбызгъа, аланы тамблагъы конлерине кыйгырылулукъда бардырабыз да, аны себепли биринчи жерде манга сабийди. Аны психология жаны бла сөзмирлерине да энчи магъанча береме, нек дегенде, айтханымча, устазланы хар ишлери ала ючюндю.

Сёз ючюн, жангы зат юйрете ме десем да, окъучуну сейирин къызгъаргъа, аны илхамын ачаргъа излегенимден сора да, ол алагъа психика жаны бла заран салмазыны сагъышын этеме. Нек дегенде окъучуну кесини да акъылында бир мураты болады дерс бла байламлы, ол да анга жетерге, жетишимли болургъа сюеди. Аны себепли манга окъутууну психология жаны магъаналыды.

Андан къалса уа, сабийни дерсге итинилулогон багъалайма. Аны да улуду магъанасы. Кертиди, ол алгъадан окъуна билимми, жетишимли болуп къалмаса да, аны аллай ышаны бар эсе, эринмесе, итинсе, нек дегенде, айтханымча, устазланы хар ишлери ала ючюндю.

- Кыайсы усталыкъда да, белгилегинибизча, адам айныуу жолунда, аны эбине аз-аздан тюшюне барады. Бюгонлюкде неге бегирек сюерик эдинг юйренирге?

- Инглиз тилден дерсле бергенимден сора да, къошакъ билим беруу бла иги кесекни юрешгенме, театр кружоку бардыргъанма. Бу жанын алып айт-

Биттирланы Джаннета Яныкойну Байсолтанланы Алим атлы битеулю билим берген мектебинде инглиз тилден окъутайды. Андан сора да, энди мында директорну методика иш жаны бла орунбасарыды. Ол билим бериеде ишлегенили алыкъа алай кёп заман озмагъан эсе да, усталыгы бла байламлы аслам эришюуге къатышып, жетишимли да болгъанды. «Жылыны устазы-2024» «Жорегими сабийлеге береме» дегенча эмда бирси конкурслада алчы болгъаны да анга шагъатлыкъ этдиле. Кёп болмай ахыргы эришюуно «Насийхатчы» бёлюмонде уа энчи эсепде республика даражада биринчи жерге чыккъанды. Биз а аны бла Билимни кюнюно аллында ишини, окъутуугъа кёз къарамамын юсюнден ушакъ этгенбиз.

сакъ, мастер-класслагъа сыйюп къатышхана. Жангы затланы билсенг, аланы ишинге хайырлансанг, аны бла бирге кесинги да усталыгъагы эришюунгенири да себеплик этерикди.

Билемисиз, бирде сабийни хунери, фахмусу асыры айныса да, огъесе ол бир кесек ийменчек, уялчакъ болса да, быллай ышанланы тюзетирге алагъа театр неда бир башха кружоklangа жюрюгенлери да себеплик этерикди.

Бюгонлюкде уа социал проекте бла юрешеме. Башхача айтханда уа, сабийлени проектлени жазаргъа юйретебиз.

- Бюгонлюкде билим бериеде торленуле аслам болгъанларын кесинг да белгилегенсе. Анга тарыхи технологияла да кийириле, кёп торлю проекте жашауда да бардырыладыла. Ол ахшы торленулюдо деп неге айттыргъа боллукъса?

- Бусагъатда сабийлени жангы технологиясыз, аланы хайырланмай, юйретирге боллукъ да тюйюлдо. Аланы хар бирин къолунда бизден эсе «акъыллы» телефон барды, аны жюрютмеген жокъ. Биз алагъа, эртте заманладача, дерсни алай хазырлап бардырсакъ, аны окъучулары асламысы алапмайды, апгъалапмайды. Башхача айтханда уа, ол амал алагъа сейир окъуна болмайды. Алагъа бюгонлюкде башха торлю къарау эмда ангылау керек болады. Айхай да, устазлагъа технологияланы ахшы жаны да барды - ала бла женгилди эмда сейирди ишлеген, дейик.

Алай эсе да, аны кыйын жери да барды. Нек дегенде сабийлеге кеслери телефонлары - ол алагъа билимни ышангзылы шаданы окъуна болуп къалады. Бизге, устазлагъа, аланы окъугъа-билиме сейирлерин къызгъар, илхамларын ачар ючюн а жангыдан жангы, сейир да амалланы излегенлей, аланы дерсперибизге кийиргенлей турургъа керек болады.

Билим бериеде торленуле жаш адамланы мектептеге келирлерине кыйгырылулукъда да боладыла. Кертиди, алагъа ырыскы жаны бла тутхулукъ этлгени да кесича магъаналыды. Алай эсе да, адам эм алгъа этген ишин сюере, анга жореги бла берилирге керекди, устазгъа уа - бютонда.

Бизни мектебизде 35 жылгъа дери устазларыбыз иги кесек болгъанларын, жыл сайын да коллективибизге адамла къошула баргъанларын да айталыкъма. Айхай да, бюгонлюкде окъутуу жаны бла алып къарасакъ, ол кёлленирча да шартды.

- Уруну жолунда биринчи дерсинг а къалай эди?

- Биринчи дерсими алыкъа кесим онбиринчи классда окъут тургъанымда бергенме. Ол школубузда төреди да - Мектепни жер-жерли самоуправление кюню. Ол кюнде дерслени тамата классланы окъучулары береди. Алай бла манга алтынчыгъа жюрюгенлеге инглиз тилден дерс берирге тюшген эди. Андан а ёмюрге да устаз боллукъ тюйюлме деген сезимим бла чыккъан эдим да, бюгонлюкде кесиме колген да этеме.

Университетни бошап, мектепде ишлеп башлагъанымда уа, ол классны сабийлери энди онбиринчиге жюрюп тебиреген эдиле. Айхай да, тюз биринчи дерсни бергенлей, сайлауума сокурланганма демеиме. Алай эсе да, чынтты, сабийлеге билим бералгъан, хурметте да тийишли устаз болур ючюн, сынам, аны бла бирге уа харкюнлюк айныу, ёсю керек боллугъун ангылауно эдим. Аны ючюн а дайым да ишимде себеплерин берлик ышангзылы амалланы излеуно жолундама.

- Ишинген тышында уа не бла сойючюнесе юреширге?

- Эки жылдан бери бизде «Учунуу башламчылыкъланы устазлары» деген клуб къуралгъанды. Дерсперибизден,

эришюуге къатышханыбыздан сора, ары жыйылып, башха-башха темаланы юсперинден онуулашабыз. Бир ономгъа келсек, ол башламчылыкъланы жашауда бардырыргъа да юрешебиз.

Устазланы бу клубха жюрюгенлери аланы усталыкъ жаны бла эришюуге къатышыргъа да таукеллендиргенди да сейир шартды. Сёз ючюн, озгъан окъуу жылда орус тилден окъутхан Биттирланы Светлана «Жылыны насийхатчысы-2026» конкурсда республика даражада призёр болгъанды. «Жылыны психологуна» Марина Жемухова къошулуп, жетишимге жетгенди. Батталаны Фатима да эришюуде алчы болгъаны бла къууандыргъанды.

Устазланы къаууму уа Чегем районда бардырылулукъ «Виват, таланты» эришюуде биринчи жерни алгъанбыз.

Андан тышында да, акъыл оюнга къурайбыз. Хар бирибиз китап окъуп, артада аны юсюнден хапар айта, ишибизде андан нени хайырларынгъа боллугъун да ономлайбыз.

Тюрк, француз тиллеге да юйренеме. Алада сёлешген халкъланы тарыхлары, жашау турмушлары да сейирдиле манга.

Инглиз тил да жеринде турмайды, ол да, бирсиле, торлене, айны алады. Аны себепли бу жаны бла да билимими ёсдюре, дерсперимде сейир боллукъ шартланы излемге. Адабият чыгармаланы да дайым окъугъанлай турама. Ол шарт а сёлешу тилини, аны бла бирге уа грамматика жаны бла билиминги айнытханы эрттеден да белгилди. Аны себепли кесим да ол ызда юреше, аны алайлыгын окъутхан сабийлериме да тюшюндюреме.

- Энди жангы окъуу жыл да башланды, аны бла байламлы уа къаллай муратларыгъыз бардыла?

- Айхай да, хар жолдан жангы умутлагъа бёленебиз, жангы жетишимлеге итинебиз. Окъутханларыма да тансыкъ болгъанма. Мен башчылыкъ этген класс энди онунчугъа жюрюрюкюлде. Аны ючюн а сагъышым аланы юсперинденди, ала бла байламлы жууапылыкъланы сеземе. Бир къырал сынауларына тынгылы хазырлануп, аланы жетишимли берип, жюрюклери излеген жол бла барсала сюеме.

Андан сора да, кесигиз билесиз, билим бериеде проектлени себепликлери бла кёп жердеде жангы школла, садикле ишленнгенди, асламысы тынгылы таппандырылгъандыла. Аланы көрсенг, кёзюнг къууана, кёлюнг да кётюроледи. Муратларымдан бири уа бизни мектебизге да кезиу жетип, анга тынгылы ремонт этиу бла байламлыды. Алай болса, жибизни сабийлерини мындан арысында да аслам төюсю ахшы амаллаы бла хайырларынгъа ол табарыкды.

</

Къабарты-Малкъарны Жазыучуларыны союзуна — 95 жыл

«Сёззе къуллукъ этюу — уллу борчду»

КъМР-ни Жазыучула союзу-ну правленини председатели Байтуугъанланы Исмайыл бла-ды бююгннго ушагыбыз.

– Исмайыл, къалай къуралгъан-ды жазыучулары биригию?

– Къайсы тилде да адабиятны, анга къуллукъ этгенлени биригиу-лерини да къуралгъаны жазыу бла байламлы шартды. Жазыу ишни тох-таша баргъанына кёпле кюч-къарыу къошхандыла. Сёз ючюн, Энейланы Магомет революциягъа дери латин харфлагны хайырланып, биринчи ал-фавитни эм харфлыккыны жазгъан-ды. Кёделенде школ ачыл, анда кеси жазгъан программагъа кёре ол китап бла окъутханды сабийлени. 1924 жылда Шахмырзаланы Саид, Хаммаланы Магомет эм Этезланы Хамит бирге жазырлагъандыла бук-варыны. Аны мурдорунда уа жазыу тилибизни.

– Бизде арап жазыу жюриюгенди. Анда жазгъандыла биринчеле.

– Хау, белгилисича, Казим, Асан-ланы Локман, Чабдарланы Сю-лемен да арап харфла бла жаз-гъандыла. Арап харфла бла жазыу ол заманлада кенг жюриюгенди. Октябрь революциядан сора билим алыугъа, маданиятха, санатланы тюрлюлерине да энчи эс бурулгъан-ды. Жазыучуларыбызны биринчи къауум латиницада жазгъандыла, 1937 жылда ётгенбиз биз бусагъат-дагъы кириллицагъа.

– Озгъан ёмюрно 30-чу жыл-рында жазыучула алгъа уллу атлам этгендиле.

– Ол заманда къырал таматала басма сёзню кючюн ангылагъан-дыла, аны хайырланыргъа керекди дегендиле. СССР-да биринчи Пролетар жазыучуланы Ассоциация-лары 1925 жылда къуралгъанды. 1930-чу жыллагъа аны бёлюмлери союз республикалагъа жайыла баш-лагъандыла. Бизде уа, Къабарты-Малкъарда, 1931 жылда Нальчикде чыгъармачылыкъ иш бла кюрешген-лени область жыйылыуларында къу-ралгъанды ол биригиу. Таматагъа Джансох Налоев айырылгъанды.

– Къалай къуралгъан эди ол иш?

– Бу ишде сынаулары болгъан, аланы окупт, юйренирча адамлары болмагъан жазыучулагъа, айхай да, кыйыйн эди. Алай а алагъа эс бу-

рудан къалмагъандыла москвачы, ростовчу жазыучула да. 1932 жылда 23 апрельде ВКП(б)-ни Ара комитети «Адабият-художестволу биригиулени тюрлендириуюн юсюнден» бегимин чыгъаргъанды. Анда жаш жазыу-чуланы ёсдюрюуюн юсюнден энчи айтылады. 1932 жылда ары Шах-мырзаланы Саидни алгъандыла. Ассоциация къалай ишлегенини юсюнден архивде талай къагыт сакъланадыла. Аладан биринде Къабарты-Малкъарны Жазыучу-ларыны оргбюросун къуар ючюн, Дондагъы Ростовдан Нальчикге Григорий Кац бла Павел Максимов келгендиле.

– Максимов къабарты-малкъар жазыучуланы татлы шубёлары болгъанлы Гуртуланы Берт да сагъ-ынады эсгериулеринде. Пролетар жазыучуланы ассоциациялары Жазыучула союзуна тюрленнген-ди. Аны бла байламлы бери Мак-сим Горький да келгенди.

– Ол да ара шахарда белгили адамланы миллет жазыучулагъа къайгырышуларыны бир белгиси эди. 1934 жылда 7 августда Наль-чикде Кустпромсоюзну клубунда къабарты-малкъар жазыучуланы область конференциялары болгъан-да, Горький, Тельман, Димитров, Бубнов, Евдокимов Президиумгъа айырылгъандыла. Жыйылыу юч кюн баргъанды. Магомет Афаунов Жазыучула союзуна таматалыкъ этип башлагъанды. Аны орунбасары Гуртуланы Берт болгъанды. Ол жыл Гурту улу Москвада совет жазыу-чуланы 1-чи съездлерини ишине да къатышханды эм анда Максим Горькийни къолундан Жазыучуланы союзуну члени болгъанына шагъ-атлыкъ къагыт да алгъанды. Ол жыл дагыда СССР-ни Жазыучула союзуна Отарланы Саид бла Теммо-ланы Хамит киргендиле.

– Ана тилле бла байламлы ай-ларылыу а болгъанмыды ол за-манлада?

– Малкъар миллет секциягъа алгъа Берт, ызы бла Этезланы Омар тама-талыкъ этгендиле. Заманнга кёре ол жыллада республикада чыгъармачы-лыкъ иш бла кюрешгенлени саны аз тойлол эди. Сёз ючюн, 1935 жылда – Хочуланы Салих бла Улбашланы Ахмадия, 1936 жылда – Отарланы Керим бла Будаиланы Азрет, 1937

жылда – Кациланы Хабу, 1938 жылда – Къулииланы Къайсын, Залийхан-ланы Жанакъайыт эмда Макытланы Сафар, 1939 жылда Маммеланы Ибрагим, 1940 жылда Мечиланы Кя-зим бла Этезланы Омар киргендиле союзгъа. Алагъа малкъар литерату-раны пионерлери дейдиле.

– Дагъыда анда ишлеп кетгенле-ни сагъыналлыкъмыса?

– Сёз ючюн, Къулииланы Къай-сын СССР-ни Жазыучула союзуну правленине бир ненча кере айы-рылгъанды, 1970-чи жыллада уа Къабарты-Малкъарны Жазыучула союзунда жууаплы секретарь болуп ишлегенди. 1982–1996 жыллада – Тёппеланы Алим, 1972–1977 жылла-да – Макытланы Сафар, 2003–2009 жыллада – Созайланы Ахмат, 2008–2014 жыллада – Бегийланы Абдул-лах, 2015-2022 жыллада Белпайланы Муталип таматалыкъ этгендиле. Бир къауум жылны союзну Правленинде жууаплы секретарь болуп Додуланы Аскер да ишлегенди.

– Бусагъатда сиз чыгъаргъан «Къабарты-Малкъарны адабият газетини» 3-чю номери байрам бла байламлы алгъышладан тол-ду. Аны юсюнден да айтсанг эди бизге?

– Хау, ол адамланы жылы сёз-лерин учуз этип къыймай, газетни бу номеринде басмалагъанбыз. Аладан бири Владимир Медин-скииди – РФ-ни Президентини бо-лушлукъчусу, Россейни Жазыучула союзуну 1-чи секретары. Ол алгъш сёзюнде Къайсынны сагъыннганы бир да хычыуун тийгенди. «Россей халкъларны бирликлерине аталгъан жылда Къулииланы Къайсынны «Битеу дунияны сыйген тынчды, къошунгу сюерге кюреш» деген сёзлери алгъынча магъаналыдыла, бир бирни ангыларгъа, сыйларгъа, къошунг бла ариу жашаргъа чакъ-ырадыла», – дейди ол анда.

– Дагъыда кимгедиле жазыучу-лагъа игилик тежелеген?

– Къабарты-Малкъарны Башчысы Казбек Коков, маданият министри Мухадин Кумахов, Россейни Жазы-учула союзуну Правленини жууаплы секретары Николай Иванов, регион-да соизланы таматарлы.

– Сау болсунла! Джансох Нало-евни 1931 жылда малкъар эм къа-барты жазыучуланы юслеринден

жазгъанын бересиз да, аны бек сейир этип окъугъанма.

– Хау ол анда миллет адабиятланы мурдорларын салгъанланы – Шах-мырзаланы Саидни, Гуртуланы Бер-тни, Отарланы Керимни, Теммоланы Хамитни, сора Татталаны Магометни иги сёз бла сагъынады.

– Сен тамата болгъанлы кёп бол-майды, неге жетишгенсиз?

– Газетни юсюнден айтдынг. Жаш адабиятчыланы союзу къуралгъан-ды. Жыл сайын дзюдодан Къай-сынны бла Алим Кешоковну эсгериу турнир къуарргъа келишгенбиз. Автобус тохтагъан жерледе назму плакатла, «Жазыучуланы китап тапкалары» деген башламчылыкъ да биздендиле. Миллет адабиятланы конференцияларына кёре альма-нах чыккъанды. СВО-дагъыланы юслеринден материал жыйабыз. Ана адабиятны кенг жаяргъа итине, кё-чюрмечиле бла ишлейбиз. Алда да кёлдю иш.

– Бюгюн не айталлыкъса къалам къарындашларынга, эгечлеринге?

– Тамата тёлю кыйгъан сёз бай-лыккъга таяна, андан сынау, акыл, кюч-къарыу, илхам ала жашайдыла, ишлейдиле жангы тёлюле. Пушкин-ни аллай сёзлери барды: «Аламатды бизни биригиубюбиз», – деп. Ол сёз-ле къартаймагъан сынама. КъМР-ни биринчи Президенти Валерий Коков бирде: «Адабият жетишимлени хайырындан Къабарты-Малкъарны маданияты кеси заманында бите-уроссей эм битеусоюз аренагъа чыккъгъанды», – деген эди. Ол жаланда махтау тойюлдо, ол уллу борчду бизге. Биз тёлюнден тёлюге, ёмюрден ёмюрге келечилебиз. Са-улукълу, илхамлы болугъуз!

Ушакъны МУСУКАЛАНЫ Сакинат бардырганды.

Саугъагъа — окъуу керекле

Россейни МВД-сыны Чегем рай-онда бёлюмюни эм ведомство-ну жамаут советини келечилери «Окургъа барыргъа болуш» деген битеуроссей акциягъа къошумчулукъ этгендиле, деп билдириледи КъМР-де МВД-ны пресс-службасындан.

Актылбалыкъ болмагъанланы иш-лери жаны бла инспекторла жамаут советни таматасы Борис Герговну башчылыгында кыйын болумгъа тыошген алты юйорню жокълагъ-андыла эм онюч сабийге тийишли болушлукъ тапдыргъандыла.

Профилатика халда сабийле эм ата-анала бла ушакъ да этгендиле, не бла кюрешгенлерин соргандыла,

жарсыуларын билгендиле. Аны бла бирге низамлы, адепли да болургъа эм законодательствону бузмазгъа чакъыргъандыла.

Ол кюн полициячыла бла жама-уатчыла школчулагъа ичлеринде кереклери бла омакъ рюкзакла юлешгендиле, ариу кылыкълы болурларын эм иги окъурларын да тежегендиле.

Сабийле да къонакълагъа болуш-ханлары ючюн ыразылыкъларын билдирип, аланы сокъурандырмаз-гъа сёз бергендиле.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

ишле этерге хазыр болгъан адам-ланы излейдиле. Ала уа эм кыйын аманлыкъ ишлеге саналадыла, аны

Таматасы сунуп, хыйлачыгъа кесин алдатдыргъангы

КъМР-де МВД-ны «Нальчик» бёлю-мюню 1-чи опорный пунктна 33-жыл-лыкъ жаш келип, хыйлачыланы «аула-рына» тыошгенини юсюнден билдир-генди. Айтханына кёре, мессенджерде анга ким эсе да ишинде таматасыны атындан жазып, заказны багъасын тёл-ерин тилегенди. Аны номери жашны телефонда жазылганы себепли, ол, арсарлы болмай, кёргозтолген счёхта 131500 сом жибергенди.

Тилегин толтургъаныны юсюнден таматасына тюбеп айтханда уа, ол анга абери жазмагъанын билдиргенди. Хыйлачылагъа алданнганын ангы-лап, жаш полициягъа баргъанды. Бу

Малкёзлюк

КъМР-де МВД-ны «Нальчик» бёлюмюню уголовный розыскыны келечилери биреулени жанда-уурлукъгъа жыйылгъан ахчаны урлагъанына ишекли болуп тутхан-дыла, деп билдиргендиле ведом-ствону пресс-службасындан.

Иш шахарны рынокларыны би-ринде болгъанды. Тинтиуле бардыр-гъанланы оюмларына кёре, бу жерли 25-жыллыкъ жаш тёлеу терминалды кытында жандауурлукъгъа ахча жыйылып турган оруну эслегенди. Тёгериндегиле хахай этгенге да эс бурмай, ол аны алып къачханды.

Жоралау

Эм гиртчилеге — майдалла

«Кенже» спорт комплексе Республиканы къыраллыкъыны кюнюне аталып, къатыш единоборстволадан (ММА) эришуле ётген-диле. Анга Къабарты-Малкъардан, Къара-чай-Черкесден, Шимал Осетия-Аланиядан, Ингушетиядан эмда Ставрополь крайдан жюзден артыкъ жаш спортчу къатышхан-дыла.

Ала тынгылы хазырланнганларын эмда хор-ламгъа уллу итиниюлклери болгъанларын кёргозтгенлери бла къалмай, биргелерине эришгенлеге хурмет эте билгенлерин да ба-ямлагъандыла.

Хорлагъанла эмда экинчи, кючюнчо жерле-

Сайлау

Мингу тауну кёпле жаратадыла

«Моя планета» телеканал бла «Комсомоль-ская правда» газет Россейде жолочулукъланы жауу бардыргъанлагъа эм иги жер къайда болгъанын билир муратда Интернетде соруу бардыргъандыла.

Сайлаугъа он жер берилгенди. Эм кёп адам – сорулгъанланы 21 проценти - Минги тау жанлы болуп, къол кётюргендиле. Аны ызындан 4 тизмеде Иркутск областьда Уллу Байкал жауу жол (16,5%), Алтайда Аккём жолчукъ бла Белуха тауну этеги (10,8%), Къырымда Боткинни жолчукъу (10%) бла Къарачай-Черкесде Тебердини миллет паркы бла Бадук кёлле (9,2%) барадыла.

Ахыр беш жерде Краснодар крайда – «Бзерпин карниз» (7,7%), Мурманск об-ластьда – Хибин агъачла (7,7%), Челябинск областьны «Таганай» миллет паркы (6,9%), Камчатка крайда – Толбачик (6,5%), Сахалин

Себеплик

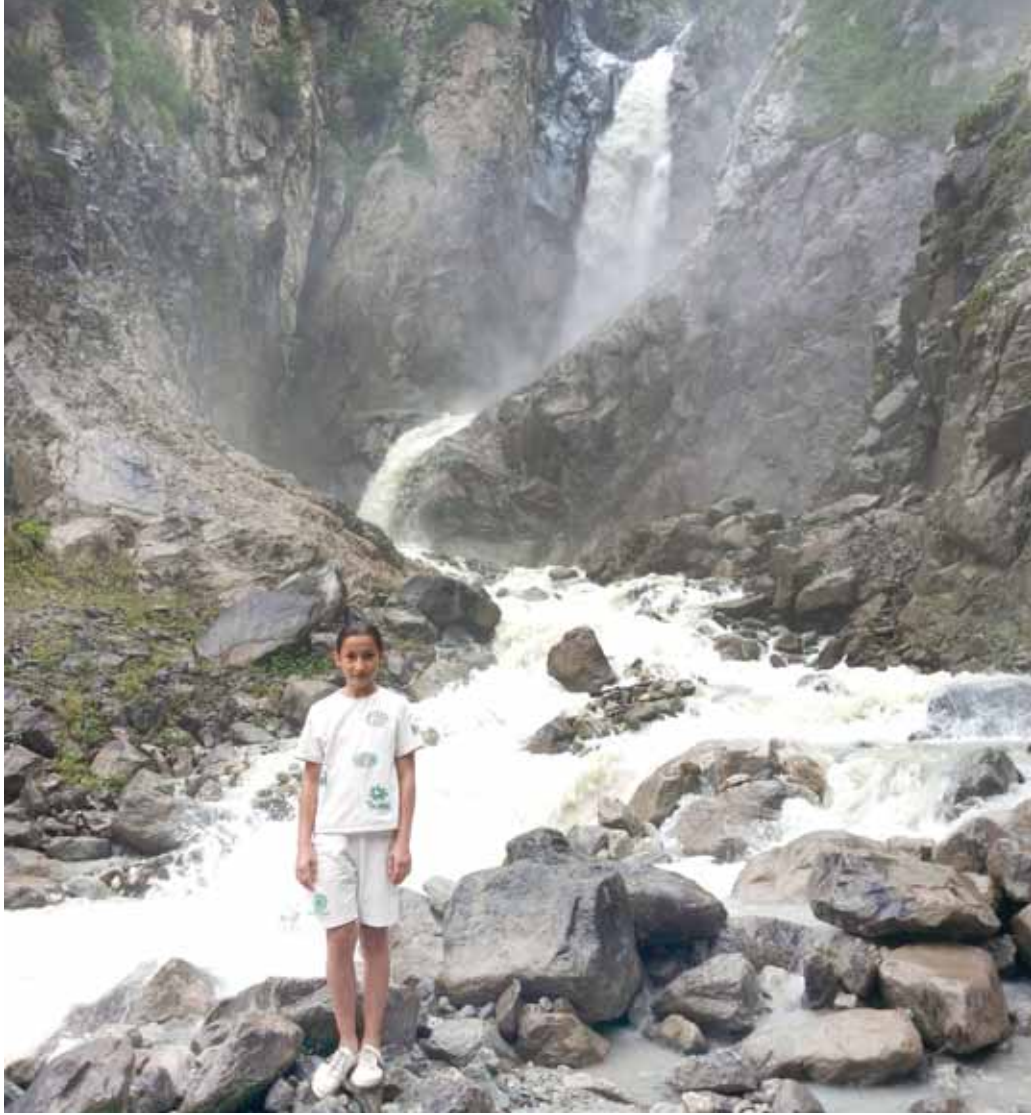
Спортчулагъа — жараулу майдан

«РусГидро» компанияны Къабарты-Мал-къарда бёлюмю бизни регионда социал жаны бла магъаналы башламчылыкълагъа тири къатышады. Кесини жандауурлукъ про-граммасыны чеклеринде ол Нальчикде суу бююнундагы волейбол ойнаргъа жараулу жер къурай турады. Энергетикле берген ах-чагъа анда иш башланнганды: къурулушчула тийрени тазалап, спорт майданын мурдорун хазырлагъандыла, деп билдиргендиле ко-мпанияны пресс-службасындан.

Проектни биринчи кесегине 400 минг сом жиберилгенди. Анга ол жерде таш-топуракъ къатышны жайып тюзетгендиле, сора керек затланы бир кесегин орнатхандыла. Энди уа уаукъ юзмез жайып, ауну тартырыкъдыла, белгиле да салып, тийрени тегерегин тап этерикдиле.

Бу ишле «Спартак» стадионда бардырыла-

Журтубуз

Жеркли сууну чучхурунда

Къайсы тау ауузгъа барсакъ да, кён ариу жерлерибизни кёрюп къайтабыз. Сейирлик, жомакълы жерле. Биргебизге сабийлени да элтебиз, ала уа бютон ыразыдыла. Аллай жолочулукъ аланы эслеринде кёпге дери къалады.

Бу кюнде Гыдайданы Алик, юйдегиси Оксана, сабийлерин да алып, Огъары Малкъаргъа Мухол башына Жеркли сууну чучхуруна баргъандыла. Сабийлени ол тийреле бла шагъырей этип къайтхандыла. Къызчыкълары Жамила уа чучхурун аллында суратха да тыошгенди.

ЛЕЙЛУН улу Х.

Билдириу

Терроризмге къажау бирча сюелейик!

2026 жылы 3 сентябринде Нальчик шахар округда, Къырал концерт залны аллында майдаанда, Терроризмге къажау кюрешде бир ниетиликни кюнюне аталып битеуреспубли-

калы митинг боллукъду. Ол 12:00 сагъатда башланырыкъды.

Республиканы жамауатын эмда къонакъ-ларын митингге къатышыргъа чакъырабыз.

УФСБ

Жалгъан тютюн ючюн — жазагъа

Жалгъан продукция сатыугъа къажау оператив-розыск ишни чек-леринде КъМР-де УФСБ-ны келе-чилери, бизни республикада МВД бла бирге 44-жыллыкъ нальчикни эркегырууну тутхандыла. Бу адам контрафакт тютюн продукцияны сатыу бла кюреше эди. Андан 15,5 минг пачка сыйырылгъанды. Барысы

Право

Сатхычлагъа кечгинлик жокъду

МВД-ны бла ФСБ-ны келечи-лери терроризм бла байламлы аманлыкълагъа къатышхан эмда халкъла аралы терроризм ор-ганизациягъа кирген къауум адамны тутхандыла, деп билдир-гендиле КъМР-де МВД-ны пресс-службасындан.

Адыгея Республиканы ара ша-хары Майкопда ол жерли инсанын правогъа къажау ишин тийгъанды-ла. Ал тергеулеге кёре, Украинадан биреу бла шагъырей болуп, аны айтханын эте, Россейни Къоруулау министрствосуну объектн чач-дырыргъа умуту бар эди. Андан ол аманлыкъ ишге хазырлагъан аберилерин сыйыргъандыла. Кеси-не да РФ-ни Уголовный кодексини 205-чи эм 30-чу статьялары бла терслеу иш ачхандыла.

Халкъла аралы терроризм орга-низациягъа киргенлеге саналыр-

гъа боллукъ 11 инсанны уа Зольск районад тутхандыла. Ала, радика-лал идеологияны жайып, аланы къарамларын дурус кёрмегенлеге чабыуулукъ этип тургъандыла.

Следствияны оюмуна кёре, бу къауум быйыл апрель айда баш кётюргенди. Аны жолун КъМР-де МВД-ны Экстремизмге къажау арасыны келечилери КъМР-де УФСБ, СКФО-да МВД-ны Баш управленийсы эмда Росгвардияда да себепликлери бла кесгендиле.

«Ол адамла тутулгъандыла, Къабарты-Малкъарда МВД-ны следствие управленийсы РФ-ни Уголовный кодексини 205.5-чи статьясына тийишлиликде терслеу иш ачханды», - дегенди МВД-ны келечиси Ирина Волк.

МВД эсге салады: Украинаны энчи службалары, башха къыралладан осал умутлула да бизде терслик

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный – **42-63-01**. Баш редакторну орунба-сарлары – **42-38-21, 40-04-82**, жууаплы секретарь – **40-28-97**, секретариат – **40-93-62**, корректоры, специальисте – **42-63-52**.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛОМЛЕРИ:

Политика эм право – **42-24-02**, экономика – **42-66-73**, култура – **42-66-76**, социал ишле – **42-75-82**, куроорта, туризм эм спорт – **40-39-93**, окъучула бла байламлыкъла жюриптоу эм жазылыу – **42-37-94**, сурат алыучу – **40-59-18**, энчи корреспондент – **42-68-72**, операторла – **42-66-85**.

Редакция авторла бла къагыт жюриютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла. Газетде басмаланган материаллада айтылган оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылган хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликле материалланы авторлары кеслери жууапылдыла.

Газет Связны, информация технологияланы эмда асاملы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзору) Къабарты-Малкъарда управленийсында **2016** жылда **19 декабрь**де регистрация этилгенди.

Регистрация номер —**ПН № ТУ 07-00118. Пинцек - П 5893**

Газет ийыкыгъа юч кере чыгъалды – **геуюрге, орта, шабат** кюнде. Багъасы 13 сомду.

Газетни басмагъа “КъМР-Медиа” ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет “Известельство “Южный регион” ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени илерине тандыру ючюн КъМР-ни почта связны федерал Управленийсы жууапылды. Телефон: **76-01-21**

Тиражы **1627** экз. Заказ № **1862**

Номерге графикте кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Холаланы Марзият – дежур-ный редактор; Геляланы Ва-лентина (1-чи бет), Ахматланы Люоза (2-чи бет), Бийчекку-ланы Жаннета (3,4-чю бетле) – корректорла.

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атыл проспект, 5.

Электрон почта: **elbor_50@mail.ru**